

Magyar Nemzet

„...a dolgot őt magát nézzük...”

Tetthely

Megérdemelne egy tanulmányt az otthon színváltása. Amit annak idején eltulozva állítottak – és jobbra a vágási és égési sérülésekre vonatkozott –, az valóra vált: a háztartás veszélyes üzem. A főzéshez – az előké-születekhez is –, a mosogatáshoz, ételműzser-tároláshoz, mosáshoz, takarításhoz és barkácsoláshoz gépek használnak. Nemegyszer szakszerűtlenül és hanyagul. A nemtörődömség iskolapéldája, hogy az ember új lakásba költözik, és nem érdekli, hogy földeltek-e a konnektorok vagy sem. Friss statisztika szerint Magyarországon a legtöbb, olykor halálos baleset színhelye a háztartás. S nemcsak a gépek az áramutés, hanem a vegyszerek és gyógyszerek okán is, amelyekből talán soha nem volt ilyen nagy mennyiség a háznál. Az egykori cselédnél még nem választhatott, amikor öngyilkosságra készült. Miatán a foszforos gyufát betiltották, lúgot ivott mindaddig, amíg a lúgkővet is száműzték a konyhából. Most, ha volna háztartási alkalmasított, és szerelmén bántában vagy mert megesett, a halálba menekülne, bezeg válogathatna a házi patikában és a tisztítószerek között. Am maradjunk a véletlen baleseteknél. Ilyen például, ha a cukros zacskóban őrzött gyomirtó szerrel édesítik a süteményt. Vagy ha gázzagot éreznek és a sötét lakásban, gyufát, villanyt gyújtanak. Bizony a gáznál a szegény asszony rőszéje biztonságosabb tüzelőanyag volt. Igaz, olykor a tév is robban.

Le a civilizációval? Dehogynis! Csak éppen nem szabad a vívmányaihoz közkorszaki tudattal és ismeretanyaggal közeledni. Jó lenne, ha az egykor égis magasztalt, majd sárba taposott politotechnikai oktatásként a fizika- és a kémiaórára a háztartás balesetveszélyeiről és elhárításukról tanulnának a gyerekek!

Külföldi lapban nyilatkozott egy kriminalista arról, hogy az otthon egyre nagyobb mértékben „tetthely” is. Utalva ezzel egy krimisorozat címére. Hogy ez a megállapítás rákívánok van tudom, nem tudom. Arról viszont olvasok, hogy nem csak kívülől érik támadások az otthon, hanem olykor a családtagok is lopják, bántalmazzák és irtják egymást. Azok a vértől csöpögő tudósítások, amelyek családi tragédiaként kerülnek az újságba, nosztalgia ébresztenek az egykori pajzán francia vígjátékok után, amikor a háltárs ébresztenek az egykori pajzán francia vígjátékok után, amikor a háltársi hiútlenséget még megtorolta a törvény.

Az otthon és a munkahely elválása, amely városban az iparosodáshoz fűződik, mindig viszonylagos volt. Egyrészt azért, mert az asztalos, ha gyári munkás vagy vállalkozó lett is, a háztartási kisüzem megmaradt. A falusi ház körüli gazdaságról nem is szólván. De a városi ember is végzett, végez kereső munkát a lakásban. Az író ír, a lektor lektorál, a pedagógus dolgozatot javít. Am az otthon munkahelyként nemcsak a társadalmi hierarchia felső régióiban használatos, hanem az alsókban is. A szakmát, felkészültséget nem követelő fizikai munkához, a bedolgozáshoz is. Ez jobbra azoknak a nőeknek kedvez, akik gyerekükre akarnak több időt fordítani, vagy ágyhoz kötött beteget kell ellátniuk.

Most azonban a fejlett országokban az otthoni munka műszaki forradalmat élik. A számítógép része lett a lakás technikai felszerelésének. A kezdetben a fizetésből élők a munkaidő után kiegészítő keresetként használták, most azonban egyre többen főállásban működtetik. A munkaadóknak megéri, mert a rezsijük csökken, és egyelőre nagyon kedvelt az alkalmazottak körében is. Feltehető, hogy előbb-utóbb betelnek vele, hiányozni fognak a munkahelyi, emberi kapcsolatok és információk. Az is lehet, hogy valamiféle bezártsági pszichózis vesz erőt rajtuk. Egyelőre azonban boldogok, mert megszabadultak a munkatársi kötelező fecsegéstől, s amikor hivatalosan találkoznak a kollégákkal, örülnek egymásnak.

Legfőként ezért dicsérik az otthoni számítógépezést, mert szabadságérzetet ad. Akkor veszik fel, teszik le a munkát, amikor arra kedvük van, de elvégzik. Ha másért nem, a határidő és a nagyobb pénz ösztökélésére. A rugalmas munkaidő nem újdonság. Szeretik is, de van hátránya; az mások szeme előtt a műszakot kötelezően kiöltők rosszallásával folyik.

Számtól dolgozni az otthonban nemcsak arra jó, hogy az ember bármikor kikapcsolhatja azt, hogy munkaidőben sétálni mehet vagy elvégi zóna kívüli ügyes-bajos dolgait, hanem arra is, hogy az alkalmazott felbátorodjék és önállóvá váljon.

Még egy változás: a bedolgozás jobbra a tanulatlan asszonyok vállalták, a rugalmas munkaidőt a nagy tudású jól képzett nőnek ajánlották fel, elismerve ezzel családi kötelezéseiket. Bár nem volt női kiváltság, férfiak is éltek vele. Az otthoni komputermunka azonban egyelőre nem teszi különbséget a nemek között. És ha netán felcserélik a szerepeket, és a férfi házon belül, a feleség házon kívül dolgozik, ennek következményeit is viselniük kell. Mintegy természetessé válik, hogy az, aki állandóan otthon tartózkodik, a háztartási teendőkből többet vállaljon. Akár kikapcsolódásként is.

S mindez nem utópia, mert előbb-utóbb mégis fölzárkóznak.

Kovács Judit

Magyar Nemzet

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Elnöke: PETHŐ TIBOR

Tagjai: BÁCKAI TAMÁS, FÖLDES PÉTER, JUHÁSZ GYULA, RUFFY PÉTER, TÓBIÁS ÁRON

Főszerkesztő: KRASZNAI ZOLTÁN

Felelős szerkesztő: TÓTH GÁBOR

Főszerkesztő-helyettes: SZÉNYI GÁBOR

Szerkesztők: FEHÉR BÉLA, MARAFKÓ LÁSZLÓ, WINTERMANTEL ISTVÁN

Vezető publicista: KRISTÓF ATTILA

Rovatvezetők: HORVÁTH L. ISTVÁN (gazdaság), LŐCSEI GABRIELLA (kultúra), BLÁHÓ MIKLÓS (külpolitika), KERESZTÉNY ERNŐ (levelezés), MALONYAI PÉTER (sport)

Kiadja a Magyar Nemzet Kiadó Részvénytársaság

Felelős kiadó: az Rt. igazgatósága

Vezérigazgató: GRUBER LÁSZLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1092 Budapest, Kinizsi u. 30–36.

Telefon: 266-4141

Fax: 266-4255

Postacímkünk: 1392 Pf. 276.

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlap-előfizetési és Lapellátási Irodánál (Heli) 1900 Budapest XIII., Lehel u. 10/A, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a Postabank Rt. 219-98636, 021-02799 pénzforgalmi jelzőszámmal.

Külföldön terjeszti a Kultúra Külsőkereskedelmi Vállalat

H-1389 Budapest, postafiók 149.

Előfizetési díj egy hónapra 400 forint, negyedévre 1200 forint, fél évre 2400 forint, egy évre 4800 forint.

Eladási ár hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken 19,50 forint, szerdán és szombaton 25 forint.

Szerkesztő: Magyar Nemzet Kiadó Rt.

Nyomtatás: Athenaeum Nyomda, Budapest

Felelős vezető: Vida József igazgató

HU ISSN 0133-185X

HU ISSN 0237-3793

Egy, kettő, három...

A politika bővös számai

A politika és a számok viszonya bensőséges, de nem mindig egyértelmű. Ez talán a különböző társadalomfejlődési modellekhez rendelt politikaképekkel a legszembetűnőbb, s ezek közül is a harmadik út egyben fogant elképzelésnek. A harmadik szám előnye tagadhatatlanok. Ha zárójelbe tesszük titokzatossá eredetű vonzerejét, még akkor is marad figyelemre méltó tulajdonsága, a három ugyanis több mint a kettő, az egyről nem is beszélve. Kérdés, hogy ez a tapasztalat érvényes-e a politikában.

De kövessük fegyelmelzetten a számsorrendet! Milyen az az első és a második „út”, melytől megkülönbözteti magát ez a bizonyos harmadik? (A sorrend a történelmi kronológiai alapon, politikai ízlés szerinti természetesen felcserelehető, mint ahogy a politikai ízlés hajlamos is felforgatni a kronológiát.) Az első forma a „nyugati” demokrácia modellje, a második a keleti szocializmus. A „nyugati” jelző csak a történelmi kialakulás helyére utal – Európából a világra tekintve –, s nem a jelenlegi politikai szerkezet földrajzi megfeleltetése; de e probléma minimalizálható, mivel a föld gömbölyű, s gondolkodásunk „dialektikus”. (Hogy mi a dialektika lényege, arról Semprun: *De szép vasárnap!*-jében olvashatjuk a legszabatosabb meghatározást: „a dialektika, öregem, az, ami segít mindig a talponkra esni!”)

Noha e két típuson belül nem eszékly különbözőségeket találhatunk, de talán rögzíthető közös szerkezeti jellemzők, melyek a társadalmak differenciálódási formájából következnek. Az első típusban (melyet a társadalomelmélet nyelvén funkcionális differenciálódásnak nevezhetünk) a politika két dimenzionalitását látjuk. Egyszerűen azt jelenti, hogy a politika szférájára legalisan kormányzatra és ellenzékre tagolódnak. E modell bővös száma tehát a kettő. Az aktuális kormányzatot kontra értekezlet, mely utóbli selyt az adja – noha értekezletnek, elképzelésének megvalósulása ideiglenesen felülszűzöttött –, hogy kormányzati erőt vállal. Ebben a formában csak egyetlen normatív elem van, s ez magának a poláris formának az elfogadása. Mindenféle elképzelés beléphet a politikai arénába, ha elfogadják a választók periódikus akaratnyilvánítását. Mivel maguk az eljárási szabályok neutrálisak, azaz egyformán orvosozhatnának különféle prioritásvágyak, nem okoz nehézséget a forma elfogadása. Noha történelmi kialakulását nem ésszerű felismeréseknek-tervezéseknek köszönheti, de létrejötté után jelentős szerepet kapott legitimációjában annak belátása, hogy az ÉSZ nem tévedhetetlen, s ezért

biztosítani kell, hogy a választók időnként felülvizsgálhassák korábbi politikai akaratnyilvánításukat.

A második típushoz olyan politikai szerkezet kapcsolódik, amelyben a hierarchia kizárja az esetenkénti felülvizsgálat lehetőségét, pontosabban ez csak a szűk politikai elit belső küzdelméből eredhetett. Szent száma: az egyes. Különbözőségeket, esetlegéseket a legális politikai eljárások nem tolerálnak. A döntések a végérvényesség erejével jelennek meg. Itt sem kívánom vitatni, hogy a kelet-európai politikai rendszerek között az elvételhetőség, a megélhetőség szempontjából jelentős eltérések voltak, de ezek az eltérések csak a hierarchikus struktúrán belül értelmezhetők.

A harmadik út nem titkolt vágya, hogy megtalálja azt a „felsőbb szempontot”, amely segít harmóniába rendezni a társadalom tagoltságát. A „felsőbb szempont” azért van szükség, hogy összeegyeztethetessenek olyan szerkezeti jegyeket, melyek kívánatosak (verseny, hátrányok kiegyenlítése), de önmagukban nem nyújtanak biztosítékot negatív következményeikkel szemben. Az előnyös vonások egyetlen csoportba gyűjtésének vágya érhető. De kérdés, megvalósítható-e? Nézzük meg kicsit konkrétan ezeket a javaslatokat Karl Mannheim gondolatmenetében. Azért fordítjuk figyelmünket Mannheim felé, mert jellemző kívánjuk, a harmadik út horizontja tágabb a harmincas évek népi irodalmában hangsúlyt kapott eszméknél, és Bibó István ez irányú tervezetei is inkább a manheimi koncepcióval rokoníthatók.

Mannheim az angliai emigrációs években állította középpontba a kérdést: korunk tömegtársadalmi elől valóban csak a liberalizmus (értsd: a „próbaszerencse” módszerével működő piacelvű társadalom) vagy a totalitarizmus (fasizmus, kommunizmus) alternatívája áll? Lehetséges-e olyan társadalom, melyben a szeretet, szolidaritás, testvériség kisközösségi elvei ellenőrzik a versenyt, a társadalmi változásokat? Mannheim válasza: kívánatos és lehetséges a harmadik út, amely nem más, mint a szabadság tervezésén, a közös célok, tudatos belátásán és megegyezésén alapuló társadalom. Az emberek viszont nem ilyenek, nincs kellő önfegyelmük a véleménykülönbségek háttérbe szorításában, röviden *ellenőrzésük aktív* a harmadik út keresésében. Ez persze érthető, mivel olyan társadalmakban nevelkednek, melyek vagy az individualitást, vagy a közösségnek való teljes alárendelődést tartják kizárólagos értéknek. Az embereket tehát át

kell nevelni. A jelent a kívánt jövővel a nevelés köti össze. De ki legyen a nevelő, a szabadságtervező? Mannheim világosan tudunkra adja: az, aki az egészért érez felelősséget, akit a megegyezéses, hosszú távú gondolkodás vezet. S ehhez a legmegfelelőbbnek a keresztény ethos és a konkvenszociológiai módszer egymást kölcsönösen kontrolláló együttműködését látja. Fogalmazzunk kevésbé patetikusán: tudásban és erkölcsi kvalitásokban bővelkedő elit, akik felismerték, a szabadság tervezésére szorul.

Mi e modell szent száma? Az biztos, hogy nem a három – noha ennek segítségével írja le önmagát –, sokkal inkább az egy (természetesen „dialektikus”) hiszen a társadalom mint a nevelés alanysáta látja, s nem pedig választópolgárok överségeként, akik időnként valamiképp – azaz különbözőképpen – döntenek. Miért is kellene dönteniük? Csak a szabadságtervező értelmiség rendelkezik olyan kvalitásokkal, mely képes harmóniát teremteni, tudatos rendet létrehozni.

Bibó István – fenntartásai ellenére – olyannyira jelentősnek ítélte Mannheim programját, hogy ehhez az intellektuális hagyományhoz kapcsolódott a harmadik útról kifejtett saját nézeteiben. Amikor a szabadságjogokat igényelve elutasította a liberális tulajdonfelfogást, és másik oldalról a diktatúrát, a kollektivismust tagadva igényelte a vagyoni helyzetek kiegyenlítését, akkor egyidejűleg vallotta magát, igaz távolságtartással, liberálisnak és szocialistának.

Visszatérve az alapkérdéshez, a politika bővös számai közül melyet kell a harmadik úthoz kapcsolnunk? Kétféle választ találhatunk. Ha nem kívánja a politika (és így a társadalom) differenciáltságát felszámolni, hanem csak az adott helyzetekben hol a szabadság, hol a kiegyenlítés irányába akarja tolni politikai intézkedéseit a társadalom állapotát, akkor egyet a kétpólusú szerkezetben versengők között. Ebben az értelemben nincs strukturális újdonság. Az más kérdés, hogy lehet-e ez a törekvés meggyőző. Ha viszont saját lepete formálja a társadalmat, ha végérvényesen eldönthetőnek és körülírhatóknak tartja a szabadság tartalmát, a versengés ellenőrzését, akkor modellé szilárdul, s mint ilyen, a szent egyre feleledőtt hierarchikus tagoltságot eredményezi. Nem is eredményezhet mást, mivel az alapvető értékek tartalmi összeegyeztetésének és egységes megvalósításának rendjét eleve rögzíti. De ha ezt teszi, akkor mi értelm van „harmadik” útnak nevezni?

Karácsony András

„Sok dolga van a teremtőnek...”

Akik szólnak a harangért

Itt már mindenki gyanús, az is, aki negativista, nem lát meg semmit, csak bajt, a kisiklottat s kisiklottakat, azt, amit máséknál is lehetne és sürgősen kellene... Az is gyanús nálunk, aki fölmutat valami jót, mert akkor hová is tartozik? Vállalom mindkettőt, egyiket sem a magam kényérére, de a magam jószándékából.

Most épp az utóbbi, és csöndes, belső rajongással, am anyni sórással mégis, hogy megosztanám másokkal. Budakeszin is él egy székely kör, egyik az országban számos helyen alapították közül. És legpontosabban azon szervezetek közé tartozik, melyek nemcsak a támogatást, a tagdíjat veszik át, hanem cselekszenek is rendszeresen. Ha nincs pénz, akkor szerényebben. Ha van pénzük, akkor

adakoznak. Íme, most is. Műsoros est szerveztek a helyi önkormányzat és az Erkel Ferenc Művelődési Ház támogatásával; az volt a céljuk s eltöltött szándékuk, hogy a Gyergyóvíró közszégből az első világháborúban elhurcolt és hadi célokra beöltött nagyharangot, annak árát valahogy összegegyeltyézzék s a tornyot véle megszólaltassák. A nagyközség 6500 lelet számlál, s közel nyolcvan esztendeje nem tellet harangra. Mert ugye közbe jött a háború végével a román éra, mely tart mind a mai napig is.

A Budakeszi Székely Kör nevében Geczó István szól, köszöntötte a kolozsvári színművészeket, más vendégeket. „Azt akarjuk, hogy a dírtől testvérek újból hallják a Jézus Szíve-templom nagyharangját.” Szemereky Zoltán

polgármester a garas mellé ilyen gondolatokat tett: „Az első világháború összekeverte Európát, és elvitt egy harangot Ditróából. Ez a mostani kor megpróbálja az akkori keveredést fölfoldani, helyére tenni azt, ami eltevesztette a helyét és szerepét. A harangot is. Nagyön örülök, hogy ez a harang, melynek jelentős költségeire gyűjtünk ma és holnap is, éppen Ditróba kerül, hiszen mindenki tudja, a harangnak jellezősége van. A harang mond is valamit, többet a giling-galagnál...”

És a garas: a budakeszi önkormányzat nevében 60 ezer forintot ajánl a harang kiöntésére. És tovább, dr. Domokos Jenő, a Budapesti Székely Kör titkára a majdnem semmiből 30 ezer forintot ajánl. A budakeszi református egyház a virágvasárnapi per-

selypénzt kínálja, a katolikus egyház 10 ezer forintot ad. És Király László kolozsvári költő adja a verseit az est műsorához, Katona Éva és Albert Júlia színművésznők szintén a Kincses városból hozzák Bálint Tibor, Kányádi Sándor, Reményik Sándor írásos üzenetét, az innesső és a túlvilágról. Kányádi ismét imávé olvad, hiszen harangöntésre kelletik a pénz: „Sok dolga van a teremtőnek, mindenkinek ő sem törődhet, messze a csillag, mindenhová nem világíthat, előrelátó vagy, de mégis néz Uram a hátad mögé is...”

Isten mindenkivel valóban nem törődhet, ezért gondolták Budakeszin, jobb, ha egymással s a dírtökkel foglalkoznak a közös épülés céljából. Czegő Zoltán

Én nem tudom...

(Kik a profik?)

Én nem tudom, mennyi tehetség és mennyi szorgalom kell ahhoz, hogy valaki olimpiai bajnokságot nyerjen, s vajon Co-ubertin báró szép gondolatát feledve elmondhatjuk-e, hogy egy olimpiai bajnok igazi profi?

Most, amikor látunk Magic Johnstonékat az olimpián, rá kellett jönnünk, hogy az igazi profi szakmájában a tökélyhez van közel. Mindazok, akik eddig kosárlabdában győztek az olimpián, Johnstonékhöz mérve halovány kezdők voltak csupán. A nagy amerikai hívatások révén ez a játékok eddig nem sejtett dimenzióba került át. A hozzáértés és a szakértelem, amely a kosaras profi habitusában megnyilvánul, a mozgás ökonómia, a célszerűség, az erő, a gyorsaság, a cselvetés képessége, a biztonság nyilvánvalóan hosszú tanulás eredménye, a tanulás pedig a lehető legököltelesebb módszerre épül. Az, ami ebből a célszerű tökélyből gyakorta ki-kivillan, a különleges tehetség, a zsenialitás, szintén nem válhatott volna gyémántkeménnyé módszer és tanulás nélkül.

Valószínűleg az alkotó művészeteken kívül az élet minden más területén így van ez: a szakmában tökéletesedni – tartalmi értelemben is – csak tanulással és hosszú éveken át tartó gyakorlással lehet. A tanulóhoz nyilvánvalóan tanítómesterek kellene, akik a módszert tökéletesen birtokolják. Aki nem mestertől tanul, aki nem a legjobb módszereket ismeri meg, az élete végéig amatőr marad.

A nyolcvanas évek elején alkalmam nyílt arra,

hogy a BRFK gyilkossági csoportjának felderítő munkájában közvetlen szemlélőként részt vegyek.

A bűnügyi regényt mint műfajt a gyilkossági nyomozókkal való találkozásom előtt már bizonyos sikerrel műveltem; bonyolult bűncselekményeket konstruáltam s oldottam meg e szellemi konstrukció logikája szerint. Amikor azonban valódi bűncselekmények közelébe kerültem, logikám és intuícióm hatástalannak, már-már bárgyúnak bizonyult. A nyomozók, akik elődeiktől szájhagyomány és közvetlen kapcsolat révén tanulták meg szakmájukat, a célravezető módszer birtokában velem ellentétes következtetésekre jutottak, s természetesen minden esetben nekik lett igazuk. Bár logikai készségem, értelmem, fantáziám valószínűleg felér az övékével, egy csöpp esélyem sem volt arra, hogy gondolataimban a gyilkossági csoport közelében értemmel meg igazán, milyen mélységesen mely különbség van egy profi és egy ügyes kezű amatőr között.

A másik, aminek révén ugyanezre a felismerésre jutottam: a tenis. Igyekvő amatőr voltam, s jejtetősem ennek a játéknak a lenyegéről oly kevésbé ellentétben vannak gyakorlati produkciómmal, hogy az már-már elszomorít. A labda

megütésének hangjából, a húr zengéséből mit tudom állapítani – háttal állva –, hogy a játék milyen szinten folyik, de az én ütőm még sosem zendült meg úgy, ahogy Lendlé vagy Samprasé.

A teniszben – mindezt tudva – a dilettáns győzelmeimet nem is tartom sikernek, s a versé- ség se fáj igazán.

Mindezt tudva, őszinte örömmel hallok, amikor politikai életünk egy-egy szereplőjéről a méltató sajtó kijelenti, hogy igazi profi. Legsívesebben fideszes politikuskokról írják le ezt, de a pártok egyike le – a sajtótól függetlenül is – szívesen hivatkozik önnön szakszerűségére, még szívesebben a másik fél dilettantizmusára.

Vannak közöttünk olyanok, akik a demokrácia letéteményeseiként viselkednek, s alig három esztendeje szolgálták meg először az eleven politikát. Kik voltak nálunk a mesterek? Kik ismerték a módszert? Kiktől lehetett tanulni? Kádártól, Aczeltől, Biszktól, Marosántól, Gáspár Sándortól.

Ók valóban tudtak „szakmai” titkokat, de titkukat mindvégig megőrizték.

Kell-e csodálkoznunk hát, hogy a magyar politika küzdőterén többnyire nem Magic Johnstonok parádézának, hanem igyekvő amatőrök, akik mozgásuk koordinálatlansága folytán megkarmolják, arcuk csapják, bokán rugják egymást, s közben talán sejtelmük sincs arról, hogy a labda merre jár...

Hogy most ki kitől tanuljon, én nem tudom.

Kristóf Attila